

ОСОБЛИВОСТІ ТИПІВ ЖІНОК ЗА СФОРМОВАНІСТЮ ЇХ ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО МАТЕРИНСТВА

Kaniuka S.I. The features of women's types according to the formation of their tolerance and psychological readiness for motherhood / S.I. Kaniuka // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 36. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2017. – P. 119–130.

S.I. Kaniuka. The features of women's types according to the formation of their tolerance and psychological readiness for motherhood. The paper presents the results of the analysis of current research issues of tolerance and psychological readiness of women to motherhood.

The results of ascertaining experimental studies are given. They confirm the assumption that tolerance significantly influences the psychological readiness for motherhood, and components of psychological readiness for motherhood are stipulated by relevant structural components of tolerance.

It is proved the way to determine the types of women according to the formation of their tolerance and psychological readiness for motherhood by using cluster analysis.

The types of women are distinguished on the basis of studying the formation of tolerance and psychological readiness for motherhood: the perfect mother, conformal mother, proactive mother, tolerant non-mother, open mother, selfish mother, egocentric non-mother. Each type of women is qualitative characterized.

The results of the ascertaining experiment concerning the structure of Ukrainian women by certain types are presented.

It is concluded that the majority of Ukrainian women is characterized by low and middle levels of development of one or just two parameters (tolerance and psychological readiness for motherhood), which requires targeted socio-psychological work concerning the increasing the level of studied parameters and increase in the structure of Ukrainian society the proportion of women like «perfect mother», which is characterized by a high level of tolerance and psychological readiness for motherhood.

Key words: tolerance, tolerance formation, motherhood, psychological readiness for motherhood, parent instructions, mother position, types of motherhood, acceptance, lenience, unconditional love.

С.І. Канюка. Особливості типів жінок за сформованістю їх толерантності та психологічної готовності до материнства. В статті представлено результати аналізу сучасних наукових досліджень проблеми толерантності та психологічної готовності жінок до материнства.

Наведено результати констатувального експерименту, які підтверджують припущення дослідження про те, що толерантність значущо впливає на формування психологічної готовності до материнства, а складові психологічної готовності до материнства є такими, що обумовлюються відповідними структурними складовими толерантності.

Обґрунтовано спосіб визначення типів жінок за сформованістю їх толерантності та психологічної готовності до материнства за допомогою використання кластерного аналізу.

На основі вивчення рівня сформованості толерантності та психологічної готовності до материнства виокремлено типи жінок: ідеальна матір, конформна матір, проактивна матір, толерантна не-матір, відкрита матір, егоїстична матір, егоцентрична не-матір. Здійснено якісну характеристику кожного типу жінок.

Представлено результати констатувального експерименту щодо структури українського жіноцтва за визначеними типами.

Зроблено висновок, що переважна більшість українських жінок характеризується низьким та середнім рівнями розвитку одного або відразу обох показників (толерантності та психологічної готовності до материнства), що вимагає цілеспрямованої соціально-психологічної роботи щодо підвищення рівня досліджуваних показників та збільшення у структурі українського суспільства частки жінок типу «ідеальна матір», який характеризується високим рівнем толерантності та психологічної готовності до материнства.

Ключові слова: толерантність, формування толерантності, материнство, психологічна готовність до материнства, батьківські настанови, материнська позиція, типи материнства, прийняття, терпимість, безумовна любов.

С.И. Канюка. Особенности типов женщин по сформированности их толерантности и психологической готовности к материнству. В статье представлены результаты анализа современных научных исследований проблемы толерантности и психологической готовности женщины к материнству.

Приведены результаты констатирующего эксперимента, подтверждающие предположение исследования о том, что толерантность значимо влияет на формирование психологической готовности к материнству, а составляющие психологической готовности к материнству являются таковыми, что влияют на соответствующие составляющие толерантности.

Обоснован способ определения типов женщин по сформированности их толерантности и психологической готовности к материнству с помощью использования кластерного анализа.

На основе изучения уровня сформированности толерантности и психологической готовности к материнству выделены типы женщин: идеальная мать, конформная мать, проактивная мать, толерантная не-мать, открытая мать, эгоистичная мать, эгоцентрическая не-мать.

Проведена качественная характеристика каждого типа женщин.

Представлены результаты констатирующего эксперимента, дающие характеристику структуре украинского общества по определённым типам женщин.

Сделан вывод, что подавляющее большинство украинских женщин характеризуется низким и средним уровнями развития одного или сразу обоих показателей (толерантности и психологической готовности к материнству), что требует целенаправленной социально-психологической работы по повышению уровня исследуемых показателей и увеличение в структуре украинского общества доли женщин типа «идеальная мать», который характеризуется высоким уровнем толерантности и психологической готовности к материнству.

Ключевые слова: толерантность, формирование толерантности, материнство, психологическая готовность к материнству, родительские установки, материнская позиция, типы материнства, принятие, терпимость, безусловная любовь.

Постановка проблеми. Проблематика материнства є досить актуальною для сучасного українського суспільства. З одного боку, Україна має глибинну національну сімейну культуру, але, з іншого, зміна цінностей суспільства, зміна соціальних пріоритетів жінок мають неоднозначний вплив на материнство. Поряд із зростанням народжуваності в Україні спостерігається збільшення випадків штучного переривання вагітності, відмови від дітей та жорстокого поводження з дитиною. Крім того, не менш важливими є відносини у благополучних, з точки зору статистики, сім'ях, коли батьки намагаються виховати дитину, спираючись на авторитарний принцип «покарання та заохочення», що травмує особистість дитини і, як наслідок, веде до формування негативних рис особистості: низької самооцінки, відсутності самоактуалізації, впевненості у ворожості оточуючого світу тощо. Саме тому, важливою передумовою майбутнього материнства має бути відповідна психологічна готовність до нього, яка є підґрунтям свідомого батьківства, що обумовлює істинну щирість материнську позицію. Ми притримуємося думки, що психологічна готовність жінки до майбутнього материнства – це сукупність базових біологічних інстинктів і особистісних новоутворень жінки, які формуються і змінюються впродовж всього життя під впливом соціокультурних і ціннісних факторів, серед яких основне місце посідає модель відносин в батьківській сім'ї жінки, її

відносини з матір'ю, система цінностей її оточення, і характеризуються стійкістю до зовнішніх подразників, пов'язаних із народженням дитини (зміною системи відносин, зміною звичного регламенту життя, зміною фізичного стану, пов'язаного з вагітністю, пологами і післяпологовим періодом) (О. П. Проскурняк).

Досліджуючи толерантність як передумову психологічної готовності до материнства, ми вважаємо, що толерантність є психологічною характеристикою, через яку проявляється безумовна любов матері до дитини, яка характеризується сформованістю психологічної готовності жінки до материнства і служить підґрунтям для формування базової довіри до світу дитини, що надалі є запорукою формування цілісної толерантної особистості дитини. Толерантність прийнято вважати національною рисою українського народу, але сутність цього поняття в наукових джерелах чітко не визначено. На нашу думку, толерантність – це здатність особистості адекватно сприймати й оцінювати ситуацію, проявляти терпимість, такт, готовність враховувати мотиви, цілі та інтереси інших, прагнення до співробітництва та діалогу в поєднанні з відповідальністю за їх реалізацію.

Теоретичний аналіз структури толерантності і психологічної готовності жінок до майбутнього материнства дозволив припустити, що толерантність суттєво впливає на формування психологічної готовності до материнства, а складові психологічної готовності до материнства є такими, що обумовлюються відповідними структурними складовими толерантності.

Отже, типологізація жінок за сформованістю толерантності та психологічної готовності до материнства дозволить нам якісно оцінити структуру українського жіноцтва за їх материнською позицією та зробити висновки про актуальні проблеми материнства, розробити ефективні засоби корекції та формування толерантності жінок як передумови їх психологічної готовності до материнства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою проблеми психологічної готовності до материнства в сучасній науці займалися: А. Я. Варга, Е. Г. Ейдемільер, Н. М. Щеглов (дослідження дитячо-батьківських відносин); Н.В. Дубровіна, В.С. Мухіна, А.М. Прихожан, Є.О. Смірнова, С.А. Стребелева, Т.Н. Счастливая, Н.Н. Толстих (дослідження материнства в ситуації девіації); Є. І. Ісеніна, Г. Г. Філіппова (дослідження перинатального, неонатального та постнатального етапів онтогенезу дитини та специфіки материнської функції на кожному етапі); Н. В. Самоукіна (ввела поняття психологічного проекту, де оби-

дві сторони діади «мати-дитина» розглядаються як активні); Л. Б. Шнейдер (вивчала материнство як психо-соціальний феномен); Н. В. Даниленко, М. О. Данилова, О. Ю. Іщук (вивчали готовність та методи підготовки до материнства вагітних жінок); Н. В. Дармостук, Н. В. Яремчук (аналізували систему соціальних, ціннісних та вікових факторів формування психологічної готовності до материнства); О. П. Проскурняк (досліджувала взаємообумовленість компонентів психологічної готовності до материнства); О. В. Тіунова (досліджувала материнство як особистісну сферу жінки).

Отже, сучасна психологічна наука досліджує проблему материнства в двох основних напрямках: материнство як забезпечення умов розвитку дитини та материнство як частина особистісної сфери жінки.

Проблема толерантності в психології вивчається з позицій індивідуально-психологічних особливостей особистості, зокрема таких, як відсутність чи послаблення реагування на будь-який несприятливий фактор в результаті зниження чутливості до його впливу, як активна життєва позиція, що припускає формування самосвідомості, відповідальності, захисту прав будь-якої людини та своїх прав (С. Л. Братченко, У. М. Міріманова, М. Уолцер, Ю. А. Іщенко, Б. С. Гершунський, О. А. Грива, В. М. Золотухін, А. В. Перцев, Г. Л. Бардієр, С. К. Бондирева, Д. В. Колесов, І. Б. Гриншпун, Д. В. Зинов'єв, Д. А. Леонтьєв).

Близькими до поняття «толерантність» в психології материнства є такі феномени, як емпатія до дитини, її прийняття та безумовна любов, які були проаналізовані в працях О. В. Могилевської, Г. Г. Філіппової, О. В. Баженової, Л. Л. Баз, Н. В. Даниленко, Л. В. Копил, С. Ю., Т. І. Барановської, О. І. Ісеніної, О. В. Попцової, О. І. Захарова, Н. П. Коваленко, Ю. В. Ковальової дотично.

Теоретичний аналіз наукових джерел свідчить про наявність можливого взаємозв'язку між толерантністю жінок та їх психологічною готовністю до майбутнього материнства.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою цієї статті є вивчення психологічних особливостей типів жінок за сформованістю їх толерантності та психологічної готовності до материнства.

Виклад основного матеріалу. На підставі теоретичного аналізу структури толерантності і психологічної готовності жінок до майбутнього материнства нами було зроблено припущення, що толерантність суттєво впливає на формування психологічної

готовності до материнства, а складові психологічної готовності до материнства є такими, що обумовлюються відповідними структурними складовими толерантності.

З метою доведення припущення нашого дослідження нами було проведено констатувальний експеримент на базі мережі сімейних центрів «Азбука для батьків». В експерименті взяли участь 322 жінки віком від 16 до 46 років. Припущення обумовило постановку таких завдань дослідження:

Виявити особливості прояву складових толерантності жінок різного віку як умови їх психологічної готовності до майбутнього материнства.

Виокремити типи жінок за сформованістю їх толерантності та психологічної готовності до материнства.

Результати нашого констатувального експерименту довели, що між показниками складових толерантності та показниками психологічної готовності до материнства спостерігається значущий зв'язок, що доводить нашу гіпотезу про те, що психологічна готовність жінок до майбутнього материнства обумовлюється достатнім рівнем розвитку складових їх толерантності. Порівняльний аналіз показників рівня сформованості толерантності жінок та рівня розвитку їх психологічної готовності до материнства вказує на те, що зі зміною рівня сформованості толерантності суттєво змінюються показники рівня розвитку психологічної готовності жінок до материнства («генофілія – генофобія» ($p < 0,001$) та «репродуктивна активність – репродуктивна пасивність» ($p < 0,001$)).

Показник психологічної готовності до материнства «генофілія» (привабливість, надцінність дитини) значущо корелює з наступними показниками складових толерантності: цінностями любові ($r = 0,14$; $p < 0,01$) і пізнання ($r = 0,16$; $p < 0,01$), очікуванням позитивного ставлення інших ($r = 0,15$; $p < 0,01$), що є показниками ціннісно-мотиваційної складової толерантності. Показник протилежних тенденцій психологічної готовності до материнства – «генофобія» (страх перед батьківством) корелює з такими показниками ціннісно-мотиваційної складової толерантності, як цінності суспільного визнання ($r = -0,16$; $p < 0,01$) і розваг ($r = -0,26$; $p < 0,001$) та базовою настановою «впевненість у випадковості подій» ($r = -0,16$; $p < 0,01$); показником «раціональний канал емпатії» ($r = -0,21$; $p < 0,001$) емоційної складової толерантності.

Показник психологічної готовності до материнства «репродуктивна активність» (мотивація до народження дитини)

значучо корелює з наступними показниками складових толерантності: цінністю волі ($r= 0,16$; $p<0,01$), що є показником ціннісно-мотиваційної складової толерантності, та емоційним каналом емпатії ($r= 0,18$; $p<0,001$), що є показником емоційної складової толерантності. Показник психологічної готовності до материнства «репродуктивна пасивність» (бездіяльність, відсутність мотивації щодо народження дитини) корелює ціннісно-мотиваційною складовою толерантності у розрізі показника базових настанов «впевненість у випадковості подій» ($r=-0,17$; $p<0,01$), емоційною складовою толерантності за показниками: самоставлення ($r=-0,17$; $p<0,01$), самоповага ($r=-0,17$; $p<0,01$), самозацікавленість ($r=-0,22$; $p<0,001$), самовпевненість ($r=-0,15$; $p<0,01$), самоприйняття ($r=-0,27$; $p<0,001$), самозвинувачення ($r=-0,17$; $p<0,01$), неприйняття індивідуальності людей ($r=-0,17$; $p<0,01$), поведінковою складовою за показниками: самоактуалізація ($r=-0,21$; $p<0,001$) та вольова саморегуляція ($r=-0,16$; $p<0,01$).

З метою виокремлення типів жінок за сформованістю їх толерантності та психологічної готовності до материнства нами був використаний кластерний аналіз. Для кластерного аналізу використовувались два показники: толерантність і психологічна готовність до материнства.

На підставі розвідки структури даних методом агломеративного кластерного аналізу, попередньої візуальної оцінки та аналізу за критерієм збільшення щільності кластерів при збільшенні їх кількості, ми дійшли висновку щодо оптимальної кількості кластерів. За допомогою методу k-середніх нами було визначено 7 кластерів.

Розглянемо базові характеристики цих кластерів. Отримані кластери мають наступні співвідношення показників:

- Кластер 1 – середні значення обох показників (толерантності та психологічної готовності до материнства). Цей кластер є одним із найбільш розповсюджених – 18,63% досліджуваних.

- Кластер 2 – низькі значення обох показників (толерантності та психологічної готовності до материнства) – 10,25% досліджуваних.

- Кластер 3 – середні значення обох показників з невеликою тенденцією показника психологічної готовності до материнства до високих значень. Цей кластер є найбільш розповсюдженим – 24,53% досліджуваних.

- Кластер 4 – високі значення показника толерантності та низькі значення показника психологічної готовності до мате-

ринства. Цей кластер є найменш розповсюдженим – 5,29% досліджуваних.

- Кластер 5 – середні значення показника толерантності, які мають тенденцію до високих, та середні значення показника психологічної готовності до материнства – 16,77% досліджуваних.

- Кластер 6 – високі значення показника толерантності та високі значення показника психологічної готовності до материнства. Цей кластер є одним з найменш розповсюджених – 7,45% досліджуваних.

- Кластер 7 – низькі значення показника толерантності та середні значення показника психологічної готовності до материнства – 16,77% досліджуваних.

- Кластер 6 ми вважаємо ілюстрацією оптимальної моделі материнської позиції.

- Кластерний аналіз дозволив проаналізувати структуру досліджуваної вибірки за типами жінок за сформованістю їх толерантності та психологічної готовності до материнства.

Слід зазначити, що 76,7% досліджуваних (сукупність кластерів 1, 3, 5, 7) становлять жінки з середнім та високим показниками психологічної готовності до материнства, які переважно мають середній і навіть нижчий за середній рівень розвиненості толерантності. На нашу думку, це свідчить про специфіку загальноприйнятої в українському суспільстві настанови щодо материнства і взаємин між матір'ю і дитиною. Досить часто жінки не розрізняють операційне материнство та істинне материнство, не усвідомлюють важливість прийняття дитини не лише як об'єкта догляду, але й як суб'єкта, відповідальності за її розвиток як особистості.

Найменш розповсюдженим кластером є група толерантних жінок з відсутністю сформованої психологічної готовності до материнства (кластер 4 – 5,29% досліджуваних). Отже, поєднання істинної толерантності з відсутністю психологічної готовності до материнства є поодиноким явищем, що, на нашу думку, ще раз підтверджує нашу гіпотезу про толерантність як передумову психологічної готовності до материнства.

Одним із найменш розповсюджених є кластер 2 (10,25%), до якого входять жінки з низьким рівнем обох показників. Але водночас навіть ця незначна група вдвічі більша за кластер 4, тобто є очевидним те, що низька толерантність жінки обумовлює відсутність її психологічної готовності до материнства.

Незначну, але принципово важливу групу складають жінки з високим рівнем толерантності та психологічної готовності до

материнства (кластер 6 – 7,45%). Оскільки саме цей тип жінок ми вважаємо оптимальним, такий результат ще раз підкреслює актуальність досліджуваної нами проблеми.

Для типу «конформна матір» характерні середні значення показників толерантності і психологічної готовності до материнства. Таким типом характеризуються жінки, які налаштовані на материнство, ставляться до нього, досить свідомо, готові до проявів толерантного ставлення до дитини, але ця позиція більше є проявом соціально бажаної моделі материнства, ніж глибокої усвідомленої позиції самої жінки.

Тип 2 – «егоцентрична не-матір». Для цього типу характерні низькі значення показників толерантності та психологічної готовності до материнства. Це полярний тип жінок, які характеризуються егоїстичною, агресивною позицією по відношенню до інших і материнство розглядають, здебільшого, з позиції власної користі. Нерідко жінки цього типу на питання «Чи бажаєте Ви мати дітей?» дають позитивну відповідь, але мотиви їх спрямовані на отримання власної вигоди, задоволення своїх потреб (соціальної значущості), а цінність самої дитини і задоволення її потреб є другорядними і, більш того, дратуючими.

Тип 3 – «проактивна матір». Для цього типу характерні середні значення обох показників з невеликою тенденцією до зростання психологічної готовності до материнства. До цього типу відносяться жінки, які схожі за характеристиками з типом «конформна матір», але з більш проявленою активною материнською позицією. Вони мають кращу інформаційну і операційну підготовку, але у поєднанні з середнім рівнем толерантності це свідчить про їх налаштованість на операційне материнство, коли пріоритетом є догляд, безпека, виховання дитини, але істинне прийняття дитини та безумовна любов до неї відсутні. Тобто це активні матері чи майбутні матері, яких, в першу чергу, цікавить те, як забезпечити добробут дитини, аніж те, як забезпечити їй душевний комфорт.

Тип 4 – «толерантна не-матір». До нього відносяться толерантні жінки з низьким показником психологічної готовності до материнства. Це досить специфічна група жінок і, як показав розподіл нашої вибірки, серед жінок дітородного віку, найменша. Такий тип жінок характеризується дійсно толерантною позицією, приймаючи весь світ і себе, але з майже відсутньою психологічною готовністю до материнства. Як свідчить наше дослідження, це часто жінки, які комфортно почувають себе у світі, щирі, готові прийняти інших, але через власний попередній

досвід чи певну систему цінностей не є психологічно налаштованими на материнство. Ми вважаємо, що при цілеспрямованій роботі саме над формуванням психологічної готовності до материнства в цього типу жінки досить швидко така готовність може бути сформована.

Тип 5 – «відкрита матір». Це жінки, що характеризуються середніми значеннями показника толерантності, які мають тенденцію до високих і середніх значень показника психологічної готовності до материнства. До цього типу відносяться жінки, які психологічно налаштовані на материнство, усвідомлюють цінність особистості іншого й дитини, зокрема, важливість її прийняття, відкриті до самовдосконалення на шляху підвищення власної толерантності. При роботі з цим типом жінок важливо, розвиваючи толерантність, проводити паралелі з толерантною материнською позицією задля якіснішого усвідомлення жінкою чеснот толерантності як матері, а не лише толерантності як такої.

Тип 6 – «ідеальна матір». Для цього типу характерні високі значення показників толерантності та психологічної готовності до материнства. Цей тип жінок ми вважаємо еталонним, тобто таким, до якого бажано належати всім жінкам, що планують материнство, чи тим, хто вже є матір'ю. «Ідеальний» тип жінок, з одного боку, характеризується усвідомленням всіх материнських функцій (від ціннісної до операційної), з іншого ж – пріоритетом таких жінок є прийняття дитини як такої, тобто безумовна любов до неї, забезпечення її душевного комфорту.

Тип 7 – «егоїстична матір». Для цього типу характерні низькі значення показника толерантності та середні значення показника психологічної готовності до материнства. До даного типу відносяться характеризуються жінки, які психологічно налаштовані на материнство як на соціально значущу і загальноприйнятую роль жінки, але неприйняття іншого, інтолерантна позиція, відсутність емпатії, відсутність усвідомлення цінності іншого і дитини, зокрема, свідчать про споживацьку настанову щодо материнства і вимагають суттєвої корекції.

Отже, вивчення основних типів жінок за сформованістю їх толерантності та психологічної готовності до материнства дозволяє виокремити 7 основних типів жінок: ідеальна матір (7,45%), конформна матір (18,63%), проактивна матір (24,53%), толерантна не-матір (5,29%), відкрита матір (16,77%), егоїстична матір (16,77%), егоцентрична не-матір (10,25%) і встановити питому вагу кожної групи в загальній вибірці.

Таблиця 1

Типи жінок за сформованістю їх толерантності та психологічної готовності до материнства

N=322

Тип жінки	Абсолютна кількість	%
Конформна матір	61	18,63
Егоцентрична не-матір	33	10,25
Проактивна матір	79	24,53
Толерантна не-матір	17	5,29
Відкрита матір	54	16,77
Ідеальна матір	24	7,45
Егоїстична матір	54	16,77

Більша частина досліджуваних жінок відноситься до типів «конформна матір» та «проактивна матір», незначна частина – до типу «ідеальна матір». Отже, такий стан речей свідчить про специфічність загальноприйнятої в українському суспільстві ідеї материнства. Зокрема, основний пріоритет надається догляду за дитиною, тобто операційному материнству; істинне ж материнство, що передбачає першочерговість прийняття дитини як особистості (суб'єкта), безумовну любов до неї і лише потім важливість операційного материнства, усвідомлюється лише незначною часткою жінок. Це свідчить про необхідність цілеспрямованої суспільної соціальної, психологічної, педагогічної роботи щодо зміни структури українського суспільства з метою збільшення жінок з оптимальним типом сформованості їх толерантності та психологічної готовності до материнства.

Висновки. На основі вивчення рівня сформованості толерантності та психологічної готовності до материнства нами були виокремлені такі типи жінок: ідеальна матір, конформна матір, проактивна матір, толерантна не-матір, відкрита матір, егоїстична матір, егоцентрична не-матір. Тільки представники типу «ідеальна матір» мають сформовану на високому рівні толерантність та психологічну готовність до материнства. Решта досліджуваних характеризуються низьким та середнім рівнями розвитку одного або відразу обох показників, що вимагає цілеспрямованої соціально-психологічної роботи щодо підвищення рівня досліджуваних показників та збільшення у структурі українського суспільства частини жінок типу «ідеальна матір».

Перспективою подальших досліджень даної проблеми є розробка та апробація програми соціально-психологічного впливу

та індивідуальної роботи з жінками щодо формування толерантності як передумови психологічної готовності до майбутнього материнства.

Список використаних джерел

1. Асмолов А. Г. Толерантность : различные парадигмы анализа / А. Г. Асмолов // А. Г. Асмолов Толерантность в общественном сознании России. – М. : Смысл, 1998. – 223 с.
2. Винникотт Д.В. Маленькие дети и их матери / Д.В. Винникотт; пер. с англ. Н.М.Падалко. – М. : Класс, 1998. – 80 с.
3. Мещерякова С.Ю. Психологическая готовность к материнству/ С.Ю. Мещерякова // Вопросы психологии. – 2000. – № 5. – С. 18–27.
4. Солдатова Г.У. Толерантность: психологическая устойчивость и нравственный императив / Г.У. Солдатова // Практикум по психодиагностике и исследованию личности / под ред. Г.У. Солдатовой, Л.А. Шайгеровой. – М. : МГУ им. М. В. Ломоносова, 2003. – 112 с.
5. Филиппова Г.Г. Психология материнства : Уч.пособие / Г.Г. Филиппова. – М. : Изд-во Института психотерапии, 2002. – 240 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Asmolov A. G. Tolerantnost' : razlichnye paradigmy analiza / A. G. Asmolov // A. G. Asmolov Tolerantnost' v obshhestvennom soznanii Rossii. – M. : Smysl, 1998. – 223 s.
2. Vinnikott D. V. Malen'kie deti i ih materi / D. V. Vinnikott; per. s angl. N. M. Padalko. – M. : Klass, 1998. – 80 s.
3. Meshherjakova S. Ju. Psihologicheskaja gotovnost' k materinstvu / S. Ju. Meshherjakova // Voprosy psihologii. – 2000. – № 5. – S. 18–27.
4. Soldatova G. U. Tolerantnost': psihologicheskaja ustojchivost' i npravstvennyj imperativ / G. U. Soldatova // Praktikum po psihodiagnostike i issledovaniju lichnosti / pod red. G. U. Soldatovoj, L. A. Shajgerovoj. – M. : MGU im. M. V. Lomonosova, 2003. – 112 s.
5. Filippova G. G. Psihologija materinstva : Uch. posobie / G. G. Filippova. – M. : Izd-vo Instituta psihoterapii, 2002. – 240 s.

Received January 15, 2016

Revised February 20, 2016

Accepted March 22, 2017